vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

O—YEAR XXVII. Cena lista je $6.00 — Entered as second-class matter January 14, 1908, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. — Chicago, Ill., četrtek, 8. februarja (February 8), 1934. — Subscription $6.00 Yearly — ŠTEV.—NUMBER 28

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Komentarji

ameriško ljudstvo podpira atni kapital. — Poroka jšega Thomasa, haha!

tetokrat čitamo in slišimo, dska masa Amerike odkla- održavljenje in socializira- apitala iz lastnega nagiba, rojenega nagona; masa o- va individualizem in zaseb- ciativo ter podjetništvo. argument so burbonski li- udarjali zlasti po volitvah njem novembru, ko je bil v estih poražen načrt za ob- elektrarne.

avimo se danes s Ports- nom, O. To je manjše in- jsko mesto, ki šteje okrog prebivalcev in leži sto milj no od Cincinnatija.

adnjem novembru so vo- ga mesta imeli na glasov- redlog, da mesto najame lo za zgradnjo občinske e- rne. Pri volitvah leta 1932 ta predlog poražen z ve- 240 glasov, toda v novem- 933 je bil poražen z večino glasov. Kako se je to zgo-

ava Ohio ima "Corrupt ices Act" ali zakon, ki do- da morajo predlagatelji in otniki vseh bondnih izdanj sovanju objaviti vse izdat- ojih volilnih kampanj. Ko ba tabora v Portsmouthu ila kampanjske izdatke za oti občinski elektrarni, je st videla, da so zagovorni- činske elektrarne potrošili a kampanjo, na drugi stra- pa American Gas & Elect- mpany, ki je pobijala pred- občinske tlektrarne izdala 00. Poleg te vsote je druž- trošila še $4555 za prevaža- 500 volilcev sto milj daleč oje elektrarne; to prevaža- olilcev je družba označila izobraževalno kampanjo", mreč volilce poduči, kako rstna je njena elektrarna. užba je pred volitvami upo- 263 "števcev" in jim pla- o tri dolarje dnevno, da so ali vse volilce in se prepri- koliko jih bo volilo; najela di sto "prič", ki so opazo- volilce na dan volitev. Druž- plačala $1885 za dnevne čne oglase v edinem dnev- v Portsmouthu in plačala jšnjo vsoto nekemu tedni- a je med kampanjo — mol- Družba je tudi založila s pi- in govornikom vsako orga- ijo, ki je hotela nastopiti občinski elektrarni; dala je rosto električno razsvetlja- rkvam, ki so podpirale druž- kampanji. Ko je neka cer- riredila karneval, je dobila ružbe brezplačen električni ned goste so pa bili razde- listki z napisom: "Ta vese- aše cerkve je bila omogo- s prispevanjem električne- ka za kuhanje in razsvet- Ne pozabite tega na volilni

nčno je družba izdala in ila med volilce pamflet, v em je grozila, da občinska arna pomeni visoke davke sestnike.

ko! To so tisti "lastni na- in "prirojen nagon" ameri- ljudstva, da "iz prepriča- glasuje proti občinskim arnam.

o elektrarska družba v šem mestu potroši $15,000 raz predloga občinske elek- e, si lahko mislimo, koliko ka izvleče iz ljudi. Večina ev najbrž ni vedela, da so ami plačali kampanjo druž- oti svojim interesom!

* * *

wart Thomas, sin Norma- homasa, socialističnega vo- a, se je zadnje dni poročil ki obskurni protestantovski rici na Long Islandu. Mladi nas ni noben socialistični elj, niti ni njegov oče ali drugi v Ameriki odgovoren jegovo privatno življenje— temu je malenkostni ured- A. D. pograbil ta malenkost- cident in ga komentiral, češ, lejte, slovenski socialisti, se gre vaš vodja v cerkev čit!"

Če bi bil urednik A. D. iskren katolik, bi se moral zgražati, kajti protestanti so pri katoliških krivoverci — tako pa je znova pokazal, da je hinavec.

DELAVSKI ODBOR SE LOVI ZA NOVO BILKO

Pritožbe rudarjev na antracitu bo skušal reševati na nov način

Washington. — Stavka rudarjev na zgornjem polju antracita v Pennsylvaniji je po več tednih boja prisilila vladni delavski odbor, da je zopet spregovoril. Sedaj je odredil, da se mora Anthracite Conciliation Board, ki je zastopnik delavskega odbora, takoj podati na delo in reševati številne pritožbe rudarjev.

V ta namen je delavski odbor radikalno spremenil proceduro, to najbrž z upanjem, da bo potolažil člane nove unije kakor tudi UMW. Za naprej bo o vseh sporih odločal le predsednik spravnega antracitnega odbora James A. Gorman, ki je teoretično nepristranski. Zastopniki operatorjev in unije (UMW) ne bodo imeli glasu, ampak le posvetovalno besedo.

Gorman bo odločal o vseh pritožbah posameznih rudarjev, bodisi proti operatorjem ali uradnikom unije. Zaslišanja bodo javna. V slučaju, če bo pod obtožbo kak član spravnega odbora, ne bo smel biti prisoten, ko se bo reševala njegova zadeva.

Ta procedura se lahko smatra za nezaupnico spravnemu odboru, ker je odvzeta pravica do glasovanja zastopnikom operatorjev in unije. Delavski odbor se je odločil za to proceduro iz razloga, ker stavkarji ne marajo imeti nobenega opravka s spravnim odborom, katerega so obdolžili, da je le dekla operatorjev in UMW in da obe stranki delujeta roka v roki proti rudarjem.

Tudi akcija delavskega odbora se lahko tako tolmači. S tem v zvezi pa nastane vprašanje, zakaj delavski odbor ne poveri oziroma ustanovi svoje lastne agencije za reševanje sporov, če nima zaupanja v ta odbor?

Sedanjo stavko je v veliki meri zakrivil delavski odbor, ki je bil pri prvi stavki pred par meseci obljubil rebelnim rudarjem, da bo rešil sporne zadeve naglo in nepristransko in jim dal tudi priliko, da z glasovanjem odločijo, h kateri uniji žele spadati. Ostalo pa je le pri obljubi, vsled česar so rudarji ponovno zastavkali.

Denar PWA gre za militarizem

Washington. — Iz sklada Public Works administracije je šlo že okrog 370 milijonov za oboroževanje ali sto milijonov več kakor je predsednik prvotno določil za nove bojne ladje iz tega vira. Poleg tega je pa nižja zbornica že sprejela program za fantastično oboroževanje, ki predvideva potrošitev nad milijardo dolarjev skozi več let.

Barometer svetovne produkcije

Washington. — Po študiju Lige narodov, ki označuje leto 1928 s 100, je bila produkcija lanskega novembra: V Sovjetski uniji 237, na Japonskem 138, v Angliji 92, v Franciji 84, v Nemčiji 71 in v Ameriki 66. Značilno je visoko dvignjenje produkcije v Rusiji ter tudi na Japonskem in drastičen padec v deželah zapadnega kapitalizma, predvsem v Ameriki, ki ima najhujšo krizo.

Trije obsojeni na smrt v Belgradu

Belgrad, 7. febr.—Trije teroristi, ki so v septembru 1932 z bombo razdejali tukajšnjo častniško kazino, so bili včeraj obsojeni na smrt. Samo dva sta bila navzoča pred sodiščem, tretji je pa ubežnik v tujezemstvu.

Vlada ima opraviti z novim primerom korupcije

Deset milijonov dolarjev za vojaško opremo je na tešetu

Washington, D. C.—Korupcija pri CWA, PWA in drugih oddelkih novega "deala" še ni iztrebljena in že se je raznesel glas o večjem škandalu v oddelku za opremljanje armade. Gre za deset milijonov dolarjev pri nakupovanju vojaških avtotrukov.

Zadevo preiskuje federalna veleporota v Washingtonu. Višji uradniki v vladi, ki nič ne skrivajo pritožb glede korupcije pri CWA, so glede te afere zelo molčeči. Širi se vest, da je nekaj višjih uradnikov prizadetih.

Delavski department skliče konferenco

Governerji vseh držav pozvani, naj pošljejo reprezentante delavskih departmentov v Washington

Washington, D. C.—(FP)—Frances Perkins, načelnica zveznega delavskega departmenta, je oklicala splošno konferenco, ki se otvori v kapitolu 14. februarja, da formulira program delavske zakonodaje, ki naj bi med drugim uključevala zavarovanje proti brezposelnosti, rešila vprašanje otroškega dela, sprejela načrte starostne pokojnine in določila standard delovnih ur in mezde za ženske v industrijah.

Governerji vseh držav so bili pozvani, naj pošljejo v Washington reprezentante državnih delavskih departmentov in mezdnih delavcev. Delavska tajnica pravi v pozivu, da se bo konferenca med drugim bavila s problemom, kako spraviti v sklad razne diference med delavci in delodajalci.

CWA ostane vse leto?

Kongres ima dovoliti 2500 milijonov dolarjev za civilna dela

Washington, D. C. — "The Washington Post" je objavila v sredo vest, da je NEC (National Emergency Council) odobril načrt za povečanje federalnega kapitala za civilna dela na vsoto dve in pol milijarde (2500 milijonov) dolarjev. Na ta način bo CWA (Civil Works Administration) lahko poslovala do 1. januarja 1935.

Izgredi na Kubi; dva ubita

Havana, 7. febr.—Čez 5000 rebelnih dijakov z državne havanske univerze se je včeraj spopadlo z vojaškimi četami. Vojaki so streljali na izgrednike in dva sta bila ubita. V Santiagu je bil spopad med vojaštvom in komunisti in trije so bili ubiti.

Naciji osvojili Gdansko

Berlin, 7. febr. — Svobodno mesto Gdansko (Danzig) je dobilo nacijsko lokalno upravo. Senat, v katerem imajo hitlerjevci večino, je imenoval komisarja, ki nadomesti izvoljeni mestni svet.

Najvišji stolp na svetu v načrtu v Chicagu

Chicago. — Chicago dobi prihodnje poletje 2000 čevljev visok železni stolp, najvišji na svetu, če vlada posodi denar v ta namen. Stolp bo stal na obrežju jezera v bližini Field muzeja.

Ford zvišal mezdo 20,000 delavcem

Detroit, Mich.—Fordova avtna družba je v torek naznanila zvišanje mezde povprečno deset odstotkov za okrog 20,000 delavcev. Vseh delavcev, uposlenih v Fordovih tovarnah v Detroitu, je danes okrog 45,000. Ford pravi, da je zvišal mezde onim delavcem, ki so najnižje plačani. Današnja mezda je okrog $4 do $8.50 dnevno.

PROTESTI PROTI KRŠITVI AVTNEGA PRAVILNIKA

Ako ne bo vlada energično nastopila proti avtnim magnatom, so stavke neizogibne, pravijo unijski voditelji

Washington, D. C.—(FP)—William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je predložil vladnemu delavskemu odboru številne proteste proti kršitvi delavskih provizij pravilnika za avtomobilsko industrijo. Ti protesti se nanašajo na dokumentarno evidenco, ki je prišla v roke eksekutivnemu svetu ADF in katera kaže, da avtni magnatje silijo delavce v kompanijske unije. Pravilnik določa delovni teden 40 ur v avtni industriji, toda v nekaterih tovarnah morajo delavci delati do 60 ur. Evidenco o kršitvi pravilnika je poslal eksekutivi ADF William Collins, organizator federacije za detroitski distrikt.

Maurice Sugar, pravni zastopnik raznih unij avtnih delavcev v državi Michigan, je tudi izročil zapriseženo izjavo glede kršitve delavske klavzule zakona gospodarske obnove L. Wolmanu, tajniku vladnega delavskega odbora. V izjavi tudi naglaša, da industrijska administracija, ki ignorira pritožbe unij, pripravlja ugodna tla za nove stavke v avtni industriji.

Collins je med drugim obvestil predsednika Greena, da avtne kompanije iščejo delavce v drugih mestih, dasi je v Detroitu na tisoče brezposelnih. Unije zahtevajo tudi kongresno preiskavo poslovanja vladnega odbora za izvajanje določb pravilnika avtne industrije. Ta odbor je nedavno izposloval podaljšanje delovnega tedna od 35 na 40 ur na bazi trditve, da primanjkuje delavcev.

V nobeni drugi industriji ni špionaža tako razvita ko v avtomobilski, poudarja Collins. Kompanije imajo v vseh oddelkih svoje špione, ki jim takoj poročajo o vsakem gibanju za organiziranje delavcev v unijah. Agitatorji pridejo na črno listo in so na podlagi raznih pretvez kmalu vrženi na cesto. To so metode, s katerimi kompanije pobijajo organiziranje delavcev v pristnih unijah.

Weir se pobratil z demokrati

Pittsburgh.—Jeklarski magnat E. T. Weir, ki je bil pri zadnjih predsedniških volitvah navdušen podpornik Hooverja in je svojim delavcem v Weirtonu, W. Va., ter drugih jeklarnah National Steel korporacije ukazal, da morajo glasovati za republikance, če ne . . . — ta magnat je zadnje čase postal ožji prijatelj Joe Cuffeyja, demokratskega bossa Pennsylvanije.

Govorica pravi, da je zadnje čase znatno podpri demokratsko blagajno, Guffey pa mu je izkazal protiuslugo in posredoval v Washingtonu, da ni vlada nastopila proti njemu radi "hitlerskih" volitev v weirtonski jeklarni.

Livarji zastavkali za priznanje unije

Rome, Ga.—Nad petsto livarjev je zastavkalo z namenom, da izvojuje priznanje unije in zvišanje mezde. Obrat v tukajšnjih livarnah je popolnoma ustavljen in stavkarji se trdno drže. Pokrajinski vladni delavski odbor je bil naprošen za posredovanje, da se konflikt poravna.

Socialistični župan podpri stavkarje

Bridgeport, Conn. — Ko je krog 50 delavcev in delavk zastavkalo pri neki tukajšnji klobučarski firmi z namenom, da izvojujejo priznanje unije in zvišanje mezde za 20 odstotkov, jih je socialistični župan tega mesta zagotovil, da policija ne bo protektirala stavkokazov.

Vojaštvo strelja na pariške izgrednike

Čez 50 ubitih in 1,600 ranjenih v krvavih bitkah v okolici parlamenta. Napad na vladna poslopja, toda vojaške čete so odbile vse napade. Rojalisti, vojni veterani in komunisti na čelu izgredov. Spopadi v drugih francoskih mestih. Daladierjeva vlada podala ostavko

Pariz, 7. febr.—Danes popoldne je Daladierjeva vlada podala ostavko z namenom, da "prepreči nadaljnje prelivanje krvi." Predsednik Lebrun je ostavko sprejel in začel iskati novega premierja. Nemiri so se ponovili, a ne s takšno besnostjo kakor včeraj. Število ubitih še vedno računajo na 40 do 50; ranjenih je okrog 1600 in aretiranih 400.

Med ranjenimi je tudi Robert Pell, ataše ameriškega poslaništva. Policaj ga je pomotoma udaril s količkom po glavi. Napaden je bil tudi bivši premier Herriot, ko je zapustil zbornico pozno zvečer. Policija ga je rešila.

Pariz, 7. febr.—Včeraj in v prošli noči so bili v Parizu največji izgredi in krvave uličnе bitke izza pariške komune leta 1871. Ogromne mase ljudstva —v glavnem rojalisti (monarhisti), člani mladih fašističnih organizacij, člani veteranskih organizacij (bivši vojaki iz svetovne vojne) in komunisti—čez 50,000 do 100,000 oseb, so se koncentrirale v bližini zborničnе palače, palače predsednika francoske republike in drugih vladnih poslopij naokrog trga Place de la Concorde. Vse te mase so silile za vsako ceno do parlamenta in se neprenehoma zaganjale v močne kordone policije in vojaštva, ki je stražilo most na Seni pred zbornico.

Policijske in vojaške čete so odbijale napade s salvami strelov iz revolverjev, pušk in strojnic. Po vsaki večji salvi so se množice umaknile in se spet vrnile z novimi, besnimi napadi. To se je ponavljalo do polnoči.

Koliko je mrtvih, ne ve nihče. Vlada je danes uvedla najstrožjo cenzuro in pozvala sveže vojaške čete v Pariz. Domneva se, da mora biti najmanj 50 ubitih in nad tisoč ranjenih. Vsi bližnji hoteli okoli trga de la Concorde so bili sinoči bolnišnice, kamor so kupoma prinašali ranjence in mrliče. Tudi mnogo vojakov in policajev je med mrtvimi in ranjenimi. Znano je, da sta pomožni policijski direktor Marchand in občinski svetovalec Pinelli ranjena.

Danes zjutraj je bilo izdano kratko uradno poročilo, da je vlada zadušila izgrede. Izdane so bile stroge naredbe, ki nalikujejo obsednemu stanju, kajti rojalisti in fašisti so izdali nov poziv na demonstracije.

Istočasno so se vršile demonstracije in nemiri v najmanj dvajsetih mestih po Franciji, vendar kri je tekla edino v Parizu, kolikor je doslej znano.

Pariški izgredniki so enkrat dosegli mornarično palačo ob trgu de la Concorde in jo zapalili, toda bili so odpodeni in ogenj je bil hitro pogašen. Med bitkami je bilo zažganih več hiš v okolici. Krogle so švigale na vse strani in mnogo radovednežev, ki so opazovali izgrede skozi okna in s hišnih streh, je bilo ubitih ali ranjenih.

Izgredi so bili tudi pred mestno hišo. Tam so se koncentrirali komunisti, okrog 5000 po številu, ki so se večkrat spopadli z rojalisti in fašisti, ampak glavna tarča vseh sta bila policija in vojaštvo.

Med tem, ko je okolica plamenela v izgredih in bitkah, je parlament dal Daladierjevi vladi tri zaupnice. Tudi v zbornici so bili veliki kravali, ko je opozicija na desnici zahtevala podrobno debato, vlada je pa zahtevala, da v teh resnih časih, ko je izbruhnil

(Dalje na 2. strani.)

Konvencija UMW pokazala konservativnost unije

Vse napredne resolucije završene. UMW preseli glavni stan v Washington. Unija ostane varna za reakcijo. Naloga progresivnega elementa

Indianapolis, Ind.—Prihodnja konvencija United Mine Workers of America ne bo v tem mestu, marveč v Washingtonu, D. C., kamor unija preseli svoj glavni stan. Tako je na priporočilo Lewisove administracije zaključila zadnja konvencija, ki se je vršila v znamenju preporoda te nekdaj bojevite, napredne in mogočne rudarske unije.

Besedo "preporod" se mora razumeti v računskem in poslovnem smislu, ne pa v smislu naprednosti. Zadnja konvencija UMW je bila v več ozirih ena najkonservativnejših delavskih zborovanj, in če sodimo po njenih zaključkih in tendencah, je nanovo oživljena rudarska unija povsem varna za reakcijo.

Kakor prejšnje konvencije, je tudi to dominiral predsednik Lewis z vso karakteristiko mogočnega voditelja, ki si zna podjarmiti delavsko maso, deloma s svojo organizatorično sposobnostjo in deloma s svojim dinamičnim magnetizmom. Konvencija se je pokorila njegovi volji in željam in razen resolucije o delavski stranki je sprejela vse, kar je priporočala "mašina."

In Lewisova mašina je bila dobro organizirana. Velika večina delegacije je bila najbrž istega mnenja kakor zastopnik operatorjev C. B. Huntress od Nat'l Coal Operators asociacije, ki je v svojem govoru rekel, da je Lewis "največji delavski voditelj", kateremu naj rudarji slede v novem "pobratimstvu" med njimi in operatorji.

Huntressov nastop na konvenciji rudarske organizacije res znači "novo dobo" med operatorji in unijo. Pomeni novo konservativnost unije in ne militantnega ter naprednega unionizma. Prvič v zgodovini te rudarske organizacije se je namreč zgodilo, da je na njeni konvenciji nastopil zastopnik operatorjev. Sekundiral mu je zastopnik reakcionarne Ameriške legije.

Da je UMW pod sedanjim vodstvom varna za reakcijo, je bilo razvidno pri poročilih konvenčnih odborov, ki so bili vsi v rokah konservativnega in Lewisu klanjajočega se elementa. Krajevne unije so poslale konvenciji nad 400 resolucij oziroma so jih predložili delegatje. Med njimi so bile rekatere progresivne in socialistične.

Najvažnejše med temi so bile resolucije za socializiranje industrij, za ustanovitev delavske stranke, za pravico rudarjev do stavke in za zavarovanje samostojnosti distriktnih organizacij. Razen druge, so bile vse te resolucije završene po resolucijskem odboru, kateremu je načeloval Pat Fagan, predsednik pittsburškega distrikta.

Več preteklih konvencij te unije se je izreklo za socializiranje industrij, predvsem premogovne. Sedanja pa je na priporočilo resolucijskega odbora zavrgla ta princip ter se izrekla za "gospodarski razvoj po sistemu NRA", karkoli že to pomeni.

Tudi vprašanje pravice rudarjev do stavke je bilo zmrcvarjeno po tem kopitu. Bila je živahna debata. Končno je prevladal Lewis, ki je rekel, da se morajo člani ravnati v smislu pravilnika

(Dalje na 3. strani.)

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovenic National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (levem Chicago) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rukopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS.

138

Domač drobiž

Br. Zidar upepeljen

Chicago. — Pokojni Anton Zidar, o čigar nagli smrti smo včeraj poročali, bo danes (četrtek) popoldne upepeljen v krematoriju na Češkem narodnem pokopališču.

Tavželj spet toži JSKJ

Virginia, Minn. — Ivan Tavželj, Ely, Minn., je zadnje dni vložil tožbo pri tukajšnjem distriktnem sodišču proti Antonu Zbašniku, gl. tajniku JSKJ in proti Jugoslovanski katoliški jednoti. Tavželj zahteva $3775 odškodnine. V tej vsoti je uključena tudi tajnikova plača, katera mu gre po njegovi trditvi, ko je bil upravičen do tajniške službe po smrti tajnika Jos. Pišlerja.

Poroka

Warren, O. — Tu sta se poročila Tony Zuga in Pavlina Sendi. Ženin je član društva št. 321 SNPJ.

Novi grobovi

Little Falls, N. Y. — Dne 5. febr. je tu umrla Josephine Finkšt, stara 25 let in rojena na Rečici v Savinjski dolini. V Ameriko je prišla leta 1920 in ves čas je bila članica društva št. 282 SNPJ.

Cleveland. — Umrl je Mihael Šval, star 51 let in doma iz Gaja pri Veliki dolini. Bolan je bil teden dni. V starem kraju zapušča ženo in sestro, v Ameriki pa brata. — Dalje je umrl Frank Fink, star 69 let in doma iz Hočevja pri Dobrem polju na Dolenjskem. V Ameriki je bil 45 let in tu zapušča tri sinove in tri hčere. — Umrl je tudi Frank Sadar, samec, star 58 let in doma iz Velikega Globokega pri Zatični.

Novi grobovi v starem kraju

Akron, O. — John Obreza, član društva št. 535 SNPJ, je prejel vest, da je v Pokranjsku pri Cerknici na Notranjskem umrl njegov svak Anton Svet v starosti 85 let. Tam zapušča ženo, tri sinove in eno hčer, v Ameriki pa dva sinova in hčer.

Coverdale, Pa. — Jakob Kavčič, član društva št. 427 SNPJ, je dobil vest, da je v Drskovčah pri Št. Petru na Krasu umrla njegova mati, rojena Čopič, stara 76 let. V Ameriki zapušča dva sinova in hčer, v stari domovini pa sina in hčer.

VOJAŠTVO STRELJA NA PARIŠKE IZGREDNIKE

(Nadaljevanje s 1. strani.)

naskok na republiko, ne sme biti debate in zbornica mora stati z vlado ali pa abdicirati. Desnica je opsovala Daladierja z diktatorjem in Hitlerjem in besno razsajala, a morala se je podati večini.

Sedanja francoska kriza izvira neposredno iz znanega Staviskijevega škandala, pri katerem so bili Francozi osleparjeni za 800 milijonov frankov, ampak globlje so vzroki v ekonomskih razmerah. Težki davki tlačijo vse ljudstvo, plače so znižane in brezposelnost narašča. Monarhisti in fašisti hujskajo ljudi, da je vsega tega kriva korumpirana republika in da Francija potrebuje "močno centralno oblast," ki očisti deželo.

Monarhisti in fašisti so obenem klerikalci, ki napadajo vlado, da je brezbožna in framazonska. Rojalisti (kraljevaši) so večinoma mladi ljudje, dijaki in privatni uradniki, imajo pa precej zaslombe pri kmetih na deželi. V Parizu jih najbrž ni več ko 10,000. Zbirajo se okrog organizacije "Action Francaise," ki izdaja list z enakim imenom.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Slabi časi v Bessemerju

Bessemer, Pa.—Dosedaj še nisem napisala dopisa za Prosveto, četudi jo čitam vsak dan. Pa tudi drugi dopisi iz Bessemerja so redki. Morda je temu kriva kriza, da nima človek veselja do nikake stvari, ker je glava polna vsakdanjih skrbi.

Tukajšnje delavske razmere so jako slabe, le da je sedaj nekaj ljudi zaposlenih pri javnih delih. Delajo na cesti in čistijo strugo, da ne pride voda v mesto Bessemer. Ostalo delo pa počiva, dasi je bilo tukaj svoječasno precej delavcev zaposlenih. Cementarna počiva, tako tudi opekarne čakajo, da se obrne na bolje. Pri tem pa so seveda precej prizadeta društva. Skoro ni družine, da ne bi bila pri tej ali oni organizaciji. Sedaj pa nas je manj in nam trda prede za prispevke. Morda nam letošnje leto prinese kaj boljšega. Lansko je bilo presneto slabo, četudi so dejali, da je bilo sveto, kar pa ni delavcem nič pomagalo. Sveto leto je menda bilo dobro le za one, ki z njim delajo dobiček.

Sedaj smo v predpustnem času in na dnevnem redu so veselice in igre. Pri nas pa ni nič tega, tako da mora človek vedno žalostno gledat na ta pusti zimski čas. Nekaj pa se sliši, da se bodo na pustno soboto, dne 10. februarja, zavrteli mladi in stari na priredbi klubov fantov in deklet in mož in žena. Dasi imamo tukaj dve društvi, se niso člani nič okorajžili, da bi napravili kakšno veselico. Društvo št. 97 SNPJ je imelo do lanskega leta precej članov. Ljudje so se zanimali in so redno plačevali prispevke. Sedaj pa so tako slabi časi, da je družinskim očetom težko; srečni so, da lahko družine preživijo.

Upam, da bo moj dopis zagledal beli dan in obenem želim vsem čitateljem Prosvete vesele pustne praznike in srečen postni čas! Pokore nam ne bo treba delati, ker je imamo že itak zadosti. **Ivana Zakrajšek, 97.**

Poročilo s farm

Willard, Wis. — Tudi tukaj imamo razne krize, namreč denarne in vremenske, kajti zadnja nič ne zaostaja za prvo. Imeli smo že par suhih let—zelo malo dežja poleti in malo snega pozimi. Kljub temu pa imamo občutno zimo. Že parkrat smo imeli do 20° pod ničlo. To pa seveda slabo vpliva na ozimino in pašnike, ker ni snega, mraz pa tak. Posledica tega je, da marsikateri nima dovolj krme čez zimo, poleti pa zelo slabe pašnike.

Kar se tiče družabnega življenja se nekako "vzdržujemo na površju.' Da pa ni vse ko bi moralo biti, je seveda kriva kriza, da ni boljšega uspeha.

Tukajšnje delničarsko društvo S.N.D. je obdržavalo svojo sejo dne 27. januarja. Obiskana je bila precej dobro, lahko pa bi bila še boljše. Kar se tiče napredka, ne more biti govora in se ga tudi ni pričakovalo v teh mizernih časih. Kljub temu pa smo se vzdržali, da nismo šli pod ničlo. Seveda se moramo zahvaliti ženskemu gospodinjskemu klubu za tako velikodušni dar, katerega so poklonile S.N.D., namreč vsoto $100. Iskrena hvala v imenu vseh delničarjev. Obenem pa pozivam vse delničarje, da gredo temu klubu na roke v vseh ozirih.

Jos. Godec, tajnik.

Rudarske razmere na zapadu

Helper, Utah.—Odločil sem se, da se spet malo oglasim v Prosveti, ker me je Paulovich iz Wyominga prebudil Kakor sem zadnjič poročal, so bili tukajšnji rudarji organizirani 75% v N. M. U. in smo šli tudi na stavko pri petih rovih. Uspeli pa nismo, ker so premogarske družbe dobile vso državno oblast na svojo stran. Res, da smo imeli dobre stavkovne straže (picket lines), toda kaj smo hoteli s praznimi rokami, ko je prišlo na nas okrog 600 oboroženih. Nekaj jih je bilo farmarjev, največ pa so bili od U.M.W. Naše piketne linije so razbili in 302 sta bila aretirana. Tako so zopet rovi pričeli z obratom—pod odprto delavnico.

Nekateri rudarji so se vrnili na delo, drugi pa so šli drugam za delom in nekaj jih je na črni listi. Tako smo potem delali dva in pol meseca—N.M.U. in U.M.W. Ker so se družbe bale, da ostane N.M.U. med nami, so se z vso silo vrgle v boj, da moramo pristopiti k U.M.W. in vsak mora plačati $10 pristopnine in $2.50 do $5.00 pa prispevkov na mesec. Nekateri so to podpisali in ostali na delu, jaz sem pa rajši naselbino zapustil, ker sem videl, da nimam druge priložnosti, kakor če me ubije. Tistih par šihtov, če bi jih napravil, bi mi pa Lewis vzel. Naj gre pa sam delat, ako hoče.

V U.M.W. sem bil 26 let; bila je dobra organizacija, danes pa je prava fašistična diktatura v njej. Ako se ne bo članstvo otreslo Lewisa, gorje nam vsem rudarjem, ki smo pristopili k drugim organizacijam; naše glave bodo toliko varne pred Lewisom kot so glave socialistov pod Hitlerjem. Zato pa, rojaki, delajte kolikor mogoče, da se otresemo diktatorja Lewisa. Tukaj je bila U.M.W. nekdaj močna, sedaj pa ni več. Samo plačevati visoke prispevke in nižati mezde, to pač ne gre.

David Sustersich, 422.

Razno z zapada

Pueblo, Colo.—Kakor po drugih krajih dežele, kjer so se oddajala vladna dela (CWA), tako je bilo tudi tukaj—ali pa še bolj ko kje drugje. Kar tepli so se za dela. Dobri in udani demokratski volilci so vsekakor bili prvi na vrsti, nihče ni vprašal: so potrebni ali ne. "Delovni" demokratje so bili postavljeni za "bose" z dobro plačo in nič delati.

V puebliškem okraju je bilo vpisanih za delo 12,000, vsega skupaj pa je bilo uposlenih okrog 2500. Izmed Slovencev jih je bilo zelo malo uposlenih—ako se vzame povprečno število prebivalstva — in še ti so morali pritiskati, da jih je spravila v delo slovenska demokratska mašina. Ako ni bil delavec od koga priporočen, je težko prišel do dela, ako je, je morala biti že naravnost lakota v družini.

Poznam Slovenca, ki je bil uposlen kot delovodja, je demokrat kar je na svetu, in sam ne ve zakaj je demokrat. Odkar ga poznam, ni še nikdar nikjer delal kakšno delo, ki bi se lahko reklo, da je koristno za družbo, prodajati obleke in ure je pa kramarija. Kako more tak človek kaj vedeti o delu in kako je treba istega izvršiti, je meni in drugim uganka. Takemu človeku bi se moralo dati v roke kramp in lopato; to bi ga morda naučilo, zakaj je demokrat, drugače tega ne bo vedel.

Zadnje mesece je bilo vsepolno pritožb proti "političnim mašinam" v tej zadevi. Ali mislite, da bo kaj pomagalo? Prav nič! Bila so zaslišanja in so še. Na koncu slovenske naselbine — v takozvani "Ljubljani" — so se zbrali ljudje — taki, ki mislijo, da "nekaj štejejo v demokratski politiki", pa niso bili takoj upoštevani za zaslužek — in napravili so shod ter protestirali in na koncu niso vedeli, bi še bili demokrati ali ne.

In to je tisto: Če bi se naši delavci nekoliko ogledali in poučili, tedaj bi res ne bili več demokrati kadar oddajajo glasove ob volitvah.

* * *

Railway Bldg. Loan družba, ki je šla v konkurz pred letom in pol, se ves čas dosedaj tako upravlja. Ves ta čas niso vedeli, bi tožili ali ne tiste, ki so tako ali tako to napravili. Vsled javnega pritiska so pa morali nekaj napraviti. In tako so obtožene zaslišali ne v Pueblu, ampak v Eadsu, Colo. Obtoženi so bili predsednik Thomas S. Lewis, tajnica Ethel Westcott in pravni svetnik Miles G. Saunders, da so jemali komišen nepostavno, ki je šel v stotisoče dolarjev. Obtoženi so bili, da so vzeli 25. februarja 1931 $15,829.21. V resnici so pa vzeli v par letih $455,000.00 in zraven še dvojne plače. Imeli so tajni bančni izkaz za delitev komišna. Zaslišanje je trajalo štiri tedne. Porota jih je spoznala za krive 3. febr. Pri zaslišanju je napisal sodni pisar 520,000 besed v kratkopisju. Ako bo šla stvar na višje sodišče, kar je brez dvoma, bo moral pisar vse spisati na pisalnem stroju, za kar bo plačan 25c za sto besed ali približno $1,040.00.

Veliko Slovencev po zapadu je imelo prihranke pri tej družbi. Ljudje so imeli neomajno zaupanje v to stavbinsko društvo. Komišen je bil od 50c do $2. Vsaka delnica (prodana ali vložek) je bila kreditirana na predsednika. Pred nekaj let je podpisanemu povedala obtožena tajnica, da oni ne dajejo ali ne plačajo nobenega komišna. To stavbinsko in posojilno društvo je bilo narastlo do petnajst milijonov v premoženju. Ali se je čuditi, da so se hoteli okoristiti? Najmanj ne — ne v Ameriki. Nihče ni pazil na nje, in tisti, ki so vedeli in videli, so molčali. Korupcija na vseh straneh. Take stvari se še in se bodo še dogajale. Gnil gospodarski red je vzrok. Zakaj, dokler ima en posameznik denar, za katerega si lahko dobi kar hoče, ne da bi delal zanj, bo vedno tako. Le tedaj se take stvari ne bodo dogajale med nami, ko bo vsak dobil za svojo zasluženo plačo kar bo rabil za preživljanje in komfort. Kdor ne bo delal in služil, ne bo imel denarja, in tudi če bi ga kje "dobil", bi ga ne mogel porabiti in ne investirati, da se množi, kot se to dela danes — na račun delovnega ljudstva. Obrestna uredba je sramota za ameriško delovno ljudstvo. In če se to ljudstvo mentalno ne zgane in dvigne iz tega močvirja, tedaj bo to še dolgo trpelo. Pri vsem tem so in bodo prizadeti tisti sloji, ki delajo koristna dela v človeški družbi. Ameriški delavci hranijo, jih oblačijo, kupujejo jim lepe avtomobile in drug luksus — velikansko krdelo brezdelnežev. Kako žive delavci, vidimo sedaj. Zapomni si, delavec. Kadar imaš zaslužek, je le tedaj kadar ima delodajalec tudi profit, drugače kolesa stoje.

Med nami se rado—ali se je—ponavljalo: "Stavbinska in posojilna društva so dobra ustanova. Resnica je, da to je le ene vrste biznis. Tisti, ki mora odplačevati izposojeno, mora plačevati tudi velike obresti.

* * *

Tukajšnji list poroča, da je umrla v Colorado Springs bolnišnici 22 letna bolniška strežnica vsled nepostavne operacije izvršene v Pueblu pred petimi dnevi. Neko tukajšnjo zdravnico so zaprli radi tega. Ni lepo, da mora mlado življenje prenehati živeti. Aborcije se izvršujejo skrivoma, ali na skrivaj. Kje so šole ali javni tečaji za preprečenje, potem bi izostali taki slučaji. Dvomimo, da je bila operacija izvršena po zdravnikih. Aretirana zdravnica je bila najbrž poklicana, ko je bilo že prepozno. To omenjam zato, ker pred nekaj leti je bila baš ta zdravnica zaslišana radi nekega slučaja. Tedaj je umrla Slovenka. Poklicana zdravnica jo je le skušala rešiti. "Operacija" je bila izvršena od žene same. Revni sloji ne morejo ne do poduka ne do sredstev v kontroli porodov. Bogati lenuhi imajo vse to. Kakšna hinavščina! In to zagovarja katoliška cerkev. Ali ni pred nekaj tedni rekel neki zdravnik v Washingtonu, da mora biti dve in pol leta od rojstva do rojstva, ako hoče biti žena zdrava?

Joe Hočevar, 21.

—Federated Pictures

Pogorišče hiše delavskega odbornika v Staunton, Ill., katero so mu zapalili sovražniki rebelnih rudarjev, ko je bil s svojo družino z doma.

Filmske slike v S.N.D.

Girard, O.—Rojaki v Girardu in okolici, ne pozabite posetiti krasnih slik iz rodne domovine in Amerike. V soboto, 24. februarja, bo A. Grdina "pripeljal" s seboj "celo" našo rodno domovino. Slike so vse kar najboljše posnete v domovini. Posebno opozarjam one rojake, ki ste doma v bližini Device Marije v Polju. Te slike so naročili z Grdino člani ljubljanskega kluba v Clevelandu, in so jako zanimive. Videli boste žegnanje pri farni cerkvi, novo šolo, sokolski dom, videli boste tudi šolskega naduč-itelja, ki vam je še v spominu. Nato vse okoliške vasi in druge zanimivosti, ki so se spremenile, odkar ste tukaj.

Nobenemu ne bo žal ta večer, ko se bomo v duhu spominjali na naše rojstne kraje. Seveda bo tudi za Dolenjce, Gorenjce in Notranjčane (Vrhničane) veliko užitka, ko se bodo divili lepotam svojih pokrajin. Ta večer bo večer slike; lahko jih boste gledali do polnoči. Za mladino bo tudi veliko razvedrila. A. Grdina je rekel, da ima za mladino posebne slike.

Ta večer nas tudi poseti naš korenjak Primož Kogoj. On si je nabavil nov aparat za kazanje slik in bo ta večer pokazal svojo zanimivost. Vse to vam bo preskrbelo društvo "Sl. Bistrica" S.D.Z. Za ples bo v spodnjih prostorih igral Louis Pirc s svojim orkestrom.

Vsi v SND 24. februarja! Pričetek ob pol osmih zvečer.

John Dolcic.

Prireditev na pustno nedeljo

Cleveland, O. — Posetil sem "Delavčevo" prireditev v Collinwoodu 4. feb. Ta pevski zbor je uprizoril zanimivo opereto "Srce." Videl sem obilo živahnosti med navzočimi, kako so tudi kupovali vstopnice za "Verovškovo" prireditev, ki bo v nedeljo, 11. feb., na istem odru. Uprizorjena bo igra, ki obeta biti nekaj posebnega. Vstopnice so samo 35c, pri vratih pa bodo 40c. In bil sem vesel, ker so ljudje segali po vstopnicah s takim zanimanjem. Priporočam vsem rojakom in rojakinjam, da si nabavijo vstopnice za nedeljsko prireditev, da s tem pomagajo dramskemu društvu "Verovšek," ki vrši kulturno delo med nami. Napolnite dvorano v nedeljo do zadnjega kotička!

Opazil sem, da so skoro vsi Newburčani imeli vstopnice za nedeljsko prireditev. Iz tega sledi, da bo navzočih mnogo rojakov in rojakinj iz sosedne naselbine. Tako je prav, da si medsebojno gremo na roko pri naših prireditvah; edino na ta način bomo želi uspeh gmotno in moralno.

Pričakuje se velika udeležba na nedeljski "Verovškovi" prireditvi, ko bo uprizorjena znana komedija "Moč uniforme." Posetite to prireditev v velikem številu iz vseh sosednjih in iz tukajšnje naselbine. Pridite dne 11. feb. ob 7.30 zvečer v SDD na Waterloo rd. in se boste zabavali v veseli družbi!

Anton Zeleznik.

Vabilo na maškerado

Verona, Pa.—Tukajšnji Narodni dom priredi maškeradno veselico v soboto, dne 10. februarja, ob 7. zvečer v svojih prostorih na 312 Arch st., Verona, Pa. Za ples bo igral Mikoletichev orkester. Vstopnina 25c. Vabimo vse člane in nečlane, da se udeležijo, tako seveda tudi vse rojake in rojakinje. To bo zadnja predpustna veselica v tem letu. Odbor bo preskrbel vse potrebno za zabavo.

Domov odsek.

Tridejanka "Pogodba"

Chisholm, Minn.—Dne 11. feb. bo uprizorjena tridejanka "Pogodba" v avditoriju šolskega poslopja Washington. Nastopili bodo večinoma tu rojeni igralci.

Matija Pogorelc.

Lobist ameriških [illegible] narjev protestu[illegible]

Ne strinja se z Roose[illegible] tolmačenjem delavske [illegible] le zakona gospodarske [illegible]

Washington, D. C.—[illegible] Kakor hitro je pre[illegible] Roosevelt podpisal ukre[illegible] povečal oblast vladnega [illegible] skega odbora, da lahko [illegible] volitve v kateremkoli p[illegible] ako to želijo delavci, je [illegible] velebiznis velikanski krik [illegible] sil se je James E. Emery, [illegible] antiunijske Ameriške as[illegible] tovarnarjev in poslal ost[illegible] test generalu Johnsonu, [illegible] stratorju NRA. Emery [illegible] protestu, da predsedni[illegible] redba, ki naglaša, da s[illegible] zentantje večine delavcev [illegible] kem podjetju repre[illegible] vseh delavcev, krši toč[illegible] kona obnove. Emery tr[illegible] točka ne pomeni odprav[illegible] te delavnice.

Na drugi strani je p[illegible] stiral proti Johnsonovi i[illegible] taciji predsednikove [illegible] William Green, predsedni[illegible] riške delavske federacije, [illegible] se interpretacija nanaša [illegible] panijske unije. Green p[illegible] je kompanijska unija v[illegible] kateri delodajalec ime[illegible] prezentante delavcev, je [illegible] no odvisna od kompanij[illegible] katero deladajalec nažen[illegible] ce z grožnjami in silo.

Pojasnjeno je bilo, da [illegible] sednikova odredba dire[illegible] sledica ustanavljanja k[illegible] skih unij v mnogih p[illegible] Reprezentante delavcev [illegible] unijah imenuje delodaj[illegible] pa delavci sami. Tipična [illegible] ustanavljanja kompanij[illegible] nudita Weirton Steel Co. [illegible] Co. v Philadelphiji.

Vladni odbor je sedaj [illegible] ščen, da razpiše volitve [illegible] kem slučaju, kjer se ve[illegible] lo delavcev ali celo gru[illegible] delku tovarne izreče za [illegible] vica kolektivnega poga[illegible] mora v smislu odredbe [illegible] realistično.

Ako bi se podjetje up[illegible] litvam, tedaj vladni delav[illegible] bor lahko predloži zadev[illegible] nemu justičnemu depart[illegible] v svrho prosekucije [illegible] podjetja.

Premogovni baroni proti elektrarni

Washington. — Na p[illegible] narodnega pravilniškega [illegible] za premogovno industrij[illegible] baroni skopali na vlad[illegible] trarski projekt v Nebras[illegible] je vlada določila $7,000[illegible] zgradbo elektrarne pri [illegible] Roosevelta so urgirali [illegible] te izdatke, češ, da bi [illegible] hranil delo nad tisoč rud[illegible] železničarjem.

Na svojo stran so pridob[illegible] rudarje in železničarje [illegible] skrili za njih hrbti. Že[illegible] in rudarji imajo dovolj [illegible] s svojimi izkoriščevalci, [illegible] lahko znali bolje, kakor p[illegible] ti zanje v žerjavico po k[illegible] Baronom so mar profiti, [illegible] delavci.

Nat'l Coal Asociacija [illegible] zadne čase UMW že na p[illegible] dobila v svojo mrežo, pa [illegible] rila po RFC, ker financir[illegible] trifikacijo železnic.

Vladni odbor žigosa tekst[illegible] magnata

Washington, D. C. — [illegible] delavski odbor je te dni [illegible] predsednika Harriman [illegible] Co., Harriman, Tenn., ki [illegible] klonil priznanje uniji nog[illegible] skih delavcev, ker noče [illegible] delavcev, katere je vrgel [illegible] sto zaradi unijskih aktiv[illegible] ker je odklonil posredova[illegible] krajinskega vladnega od[illegible] nastali situaciji. Kompa[illegible] dala aretirat 70 delavcev [illegible] tožbo kršenja injunkcije [illegible] piketiranju njene tovarn[illegible]

Sama kritika najbrž [illegible] omehčala tekstilnega ma[illegible] zlasti ker vladni odbor ni [illegible] zadeve zveznemu justičnem[illegible] partmentu v svrho pros[illegible] predsednika kompanije, [illegible] očitno kršil določbe indust[illegible] ga zakona, ki daje delavcem [illegible] vico organiziranja v svoji[illegible] jah in kolektivnega poga[illegible]

Stavka čevljarskih del[illegible]

Lynn, Mass.—Nad pet[illegible] lavcev je zastavkalo v tu[illegible] čevljarski tovarni, ko je k[illegible] nija odredila redukcijo m[illegible] 10 odstotkov.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

IZSELJENSKO GIBANJE

Izu 500 se jih je vrnilo, odpotovalo jih je okrog 300, a so to bili predvsem povratniki

Ljubljana, 20. jan.

Kar se vrne izseljencev z onstran morja ali iz zapadne Evrope, skoraj vsi potujejo skozi Ljubljano. Ljubljanski izseljenski komisar, ki sprejema te izseljence, je imel lani mnogo dela. Število onih, ki se vračajo v domovino, je z vsakim letom večje, izseli pa se jih prav malo. Lani je ljubljanski izseljenski komisar sprejel blizu 500 izseljencev, ki so se vrnili v Jugoslavijo ter iskali pomoči pri izseljenskem uradu, ki jih je po svojih skromnih močeh podprl in odpravil v njih pristojno obmo. Največ se jih je vrnilo iz Nemčije, Francije, Holandije, Belgije, Argentine in Združenih držav. Povečini só industrijski delavci s svojimi družinami, največ rudarjev, torej delavci tistih industrij, ki so pri nas v največji krizi in je vrnivšim se toliko kaj nemogoče, da bi dobili kako zaposlitev. Eno leto so še v evidenci izseljenskega urada, po enem letu pa preidejo v evidenco stalnih socialnih zavodov. Izseljenski urad v Ljubljani skuša povratnikom vsaj prvi dan nuditi hrano in prenočišče, in pogosto plača tudi vožnjo do domače občine (polovično karto). Vasih plača tudi prevozne stroške za pohištvo. Najpotrebnejšim izplačuje tudi nekaj podpore iz prihodu, 100 Din za moža, po 50 Din za ženo in otroke.

Izseljenski komisarijat plačuje te podpore iz posebnega izseljenskega fonda, ki je naložen v hranilnici dravske banovine v Ljubljani, in ta fond upravlja odbor devetih oseb, ki jim stoji na čelu senator dr. Ravnihar. V ta sklad plačujejo svoje prispevke socialno ministrstvo, banska uprava, delavska zbornica in pomožne občine. Lani (1933) so iz tega sklada izplačali 203 prosilcem skupno 39,584 Din, torej povprečno po 200 Din na osebo. Odbor, ki upravlja ta sklad, se je nekajkrat obrnil tudi na javnost s prošnjo, naj prispeva v sklad za podpiranje izseljencev, ki se vračajo praznih rok domov, češ, da odziv je bil zmerom tako šibek, da ga ni vredno omenjati. Lani se je vrnilo v I. četrtletju 71 delavcev, v drugem 98, v tretjem 62, v zadnjem četrtletju, ko se seli na zimo, pa se jih je vrnilo največ: 240. Samo na en dan, 6. decembra, se je v enem transportu vrnilo iz Holandije 75 oseb! Pred nekaj leti se je mnogo rudarjev izselilo v Holandijo, kjer so dobro delali in dobro zaslužili, a zadnji dve leti kriza v holandskih rudnikih ta-so okrnila delo, da so odpustili skoraj vse slovenske priseljence. Tu moramo pripomniti, da so bili reducirani predvsem socialisti, ki so jih podjetju denuncirali slovenski priseljenci-klerikalci sami. Ko so podjetja začela odpuščati naše delavce, so najprej vrgla na cesto socialistične delavce. Doma so bili reducirani v stavkah zaradi sodelovanja v mezdnih borbah, na Holandskem so bili reducirani spet zaradi svojega prepričanja. Taki potniki imajo pač le malo upanja, da bi dobili kako zaposlitev pri nas, in sicer v tisti industriji, v kateri so delali poprej. Zaradi krize in zaradi svojega političnega prepričanja. Socialistični delavec naj pogine, v tujini ali doma, tako si mislijo.

"Jutro, ki tudi poroča o tem izseljenskem gibanju, omenja tudi, da je v Nemčiji še mnogo naših delavcev, od katerih jih je precej brezposelnih, a jih ne odženejo ter uživajo podporo iz brezposelnostnih fondov, ki so vanje sami plačevali prispevke, dokler so bili zaposleni. In pri tem ima "Jutro" svoj dobri, čeprav ne človekoljubni niti narodoljubni nasvet: "Dobro bi bilo, da bi glede na naše brezposelne delavce v Nemčiji tudi naša država sledila zgledu Češkoslovaške republike: da bi preprečila naselitev svojih brezposelnih državljanov iz Nemčije, je Češkoslovaška republika sklenila z nemško vlado pogodbo, s katero se je zavezala prispevati primeren znesek za podpiranje tamošnjih brezposelnih rojakov, ker se pač dobro zaveda, da bi ji repatriiranci doma prizadejali več stroškov in težav."

Tako svetuje narodno, narod ljubeče "Jutro", češ, gledati treba, kaj je cenejše; bolje je dati nekaj tisočakov za brezposelne izseljence, samo da se ne vrnejo domov, kjer bi nam delali samo stroške in težave. "Naša rodna kri", "kruta tujina", "naše gore list", "naša narodna rana"— —in vse podobne fraze ima "Jutro" zelo rado, a samo za slavnostne prilike in za tiste izseljence, ki so v tujini zaposleni in napravijo recimo izlet v domovino, kjer pustijo nekaj tisočakov "narodnemu gospodarstvu"; za brezposelne izseljence imajo naši nacionalni krogi le milodare s prošnjo, naj se nikar ne vračajo.

Dotok repatriirancev je kljub tej želji vedno večji; brezposelne, obubožane armade so zmerom večje. Te brezposelne armade pa so za vsako državo strah in groza. Če bi se dalo, bi najbrže vse države te brezposelne, odvečne ljudi poslale na kak samotni otok ter prepustile usodi.

Iz države pa jih potuje zelo malo in le redki so, ki gredo v tujino za kruhom, za zaslužkom. Izgledi za zaposlitev so povsod minimalni. Če jih je kljub temu preko ljubljanskega izseljenskega urada odpotovalo 291 čez mejo, povečini čez morje, so bili to povečini taki, ki so prišli v Jugoslavijo iz tujine na obisk, pa so se spet vračali v svojo novo domovino. In še je bilo nekaj takih, ki so odpotovali k svojim sorodnikom čez morje. Novih izseljencev-delavcev je bilo med njimi zelo, zelo malo. V evropske države pa so potovali predvsem sezonski poljski delavci iz Prekmurja, a tudi njih število je zelo padlo. Pred leti je šlo iz Prekmurja vsako sezono nad 6000 moških in žensk v Francijo in Nemčijo, lani pa jih je šlo kvečjemu 3000.

Taka je bilanca lanskega izseljenskega gibanja.

Popravek. — Poljski židovski akademik, ki je šel v Ljubljani pod vlak, ki ga je ubil, se ni pisal David Belcer, ampak David Zelcer. Vzroka njegovega samomora še niso mogli ugotoviti, oziroma ga niso še sporočili javnosti.

TAST V GROB, ZET V ZAPOR

Zet ubil tasta, ker je ta zahteval denarja

V kamniški okolici, na hribih, ki z vzhodne strani stražijo Kamnik, se je dogodilo 17. jan. hudo dejanje: zet je ubil stasta. Vzrok: težke razmere.

K hiši Matevža Podbevška v Veliki Lašini se je pred leti priženil France Preskar iz šmarskega okraja, star zdaj 32 let. S svojo ženo, Podbevškovo hčerjo, se je dobro razumel, složno sta delala ter vzgajala svoje štiri otroke, katerih najmlajši je star šele 14 dni. Prepir pa je zanesel v hišo oče Podbevšek. Ko je namreč izročil posestvo Preskarju, si je izgovoril svoj kot, hrano in 2000 Din letno v denarju. Odkar pa je med kmeti revščina, ni mogel Preskar kljub najboljši volji plačevati očetu redno tega denarja. Ker pa je stari Podbevšek rad pil, mu je denarja primanjkovalo in težko ga je pogrešal. Stalno je terjal zeta, ta mu je dopovedoval in govoril, a vse zaman. Tast je hotel imeti denarja. Pred 14 dnevi je Preskarjeva žena rodila četrtega otroka. Vsaj zdaj bi moral biti v hiši mir. Stari pa se ni oziral na to, spet je začel siliti v zeta ter mu grozil z novo tožbo. Pred meseci ga je namreč stari že tožil in je sodišče Preskarju zarubilo njivo in posnemalnik. Od takrat je bila napetost med zetom in tastom še hujša. Otroci so bili v stalnem strahu, ker sta se oče in stari oče vsak dan prepirala. Celo spričo porodnice se tast ni hotel pomiriti, začel je zmerjati zeta.

Ta pa ni mogel več prenašati vsega tega. "Meni se smilijo otroci in žena, tega mora biti konec!" je dejal ter skočil po sekiro. Z njo je napadel tasta ter ga udaril nekajkrat po glavi. Starec se je mrtev zgrudil na tla. Preskar se stopil k ženi, je povedal, kaj je storil, nato pa se je šel javit orožnikom. Preskarja so odvedli v zapor, doma pa je ostala porodnica sama s svojimi štirimi otroci v bedni hiši in na malem gruntu.

Samomor. — V Žirovnici je skočil v jez ter utonil 27 letni Ivan Vovk iz Žirovnice. Doma se je nekaj sprl pa so ga očitki tako razburil, da je planil iz hiše ter pohitel naravnost k jezu ter se vrgel vanj. Hoteli so ga rešiti, a je bilo že prepozno. Iz vode so ga potegnili mrtvega.

Strašna smrtna nesreča. — Dne 20. januarja se je v Trbovljah na strašen način smrtno ponesrečil niti 30 let stari strojnik France Gačnik. Ko je zjutraj odhajal v službo na Plesko, si je hotel pot do strojne hiše skrajšati s tem, da je skočil na vagonček žične železnice, s katero se je mislil prepeljati daljšo progo. Vagonček pa je bil poln in to je postalo za Gačnika usodno. Voziček je moral skozi menjalno napravo, kjer je Gačnika tako stisnilo, da je najbrže takoj podlegel. Ko je prišel voziček na cilj, je padlo z njega popolnoma strto Gačnikovo truplo. Da pojde voziček skozi menjalno napravo je Gačnik gotovo vedel, a najbrže ni utegnil pravočasno skočiti z vozička, da bi se s skokom rešil. Zapušča ženo in nekaj mesecev starega otroka. Bil je Trbovljah, tajnik socialistične strokovne organizacije.

Ustanavljanje soc. stranke v Jugoslaviji

Akcijski odbor za ustanovitev socialno demokratske stranke v Jugoslaviji je sklical za prve dni februarja konferenco delegatov iz vseh pokrajin države v Belgradu, kjer bodo govorili o nalogah nove stranke. V nedeljo 14. t. m. pa se je vršil v Belgradu v dvorani Delavske zbornice prvi javni politični sestanek belgrajskega delavstva. Na sestanku so govorili Pavičevič, Belič, Krekič in dr. Topalovič, sami funkcionarji delavskih zbornic. Govorniki so trdili, da je zdaj možnost, obnoviti stranko, ki naj veže vse delavstvo v državi v političnem življenju. Dr. Topalovič je poudarjal pomen zdrave demokracije ter govoril o vzornih demokratskih bratskih državah Češkoslovaški in Franciji. Poudarjal je, da je po zakonu prepovedano delovanje strank, ki so proti državnemu in nacionalnemu edinstvu Jugoslavije, socialisti pa so bili in hočejo ostati pristaši državnega in nacionalnega edinstva Jugoslavije. (Belgrajsko meščansko časopisje je te Topalovičeve izjave zelo podčrtavalo, ker so res značilne.) Dr. Topalovič je mnenja, da mora priti do kompromisa, ki bo uveljavil samouprave ter ohranil obenem strogo edinstvo.

(Po nastopu diktature 6. januarja 1929 so bile vse politične stranke v državi razpuščene. Prva je bila potem ustanovljena stranka generala in takratnega vladnega predsednika Živkoviča, potem pa še nekaj strančic, ki so jih ustanovili na Živkovičevi listi izvoljeni poslanci in od kralja imenovani senatorji. Nobena druga stranka ni mogla obnoviti svojega delovanja, niti hrvaške niti slovenske niti srbske meščanske stranke. Celo Srbski radikalni stranki niso dovolili ustanovitve, čeprav se je hotela organizirati pod drugim imenom. Kaže, da bo socialno demokratska stranka prva, ki se bo smela obnoviti, meščanske stranke bodo pa še čakale.)

Umrli so: v Mozirju posestnica in gostilničarka Marija Strmškova, v Tekačevem pri Rogaški Slatini gostilničarka Čebularjeva-Zepačka, na Spodnji Hudinji pri Celju 49 letni trgovec in posestnik Josip Zidanšek.

Problemi priseljenca

Nikake spremembe v priseljevanju

VPRAŠANJE: Ali se je kaj spremenilo, kar se tiče priseljevanja? Rad bi spravil sem brata in njegovo družino.

ODGOVOR: Priseljevanje iz evropskih dežel je takorekoč ustavljeno, razen kar se tiče bližnjih sorodnikov ameriških državljanov. Ni bilo dosedaj nikake spremembe glede naredbe, ki nalaga ameriškim konzulom, da morajo strogo preiskati, dali ne obstoja mogočnost, da prosilec za vizo utegne postati "public charge" vsled obstoječe brezposelnosti. Vaš brat in njegova družina nimajo nikakega upanja, da bi dobili priseljeniško vizo, razen ako razpolagajo s takimi sredstvi, da se morejo vzdrževati brez dela za dolgo dobo.

Nezakoniti vstop po l. 1924 je prestopek

VPRAŠANJE: Ali je inozemec, ki so ga zasačili, da je prišel sem na nezakoniti način, tudi podvržen kazni poleg deportacije?

ODGOVOR: Vse je odvisno od časa, ko je sem prišel. Vsi oni, ki so prišli nezakonito po 1. juliju 1924, so podvrženi deportaciji. Oni pa, ki so prišli nezakonito po 4. marcu 1929, niso le podvrženi deportaciji, marveč tudi kazenskemu postopanju, kajti tega dne je zakon stopil v veljavo, ki določa, da nezakoniti vstop je kazenski prestopek (misdemeanor), ki se kaznuje z glovo ali z zaporom, nakar sledi deportacija.

"Prvi" in "drugi" papir

VPRAŠANJE: Prišel sem v Združene države pred 29. junijem 1906 in znam za dan prihoda kakor tudi za ime ladje. Ali morem takoj prositi za "drugi papir?"

ODGOVOR: Ne morete prositi za "drugi papir," ako nimate "prvega papirja" (Declaration of Intention) že vsaj dve leti. Datum, ki ga omenjate, je važen le v tem pogledu, da oni, ki so prišli pred dnem 29. junija 1906, ne potrebujejo takozvanega Certificate of Arrival, kar pomenja, da jim ni treba plačati $5 pristojbine, kadar vlagajo prošnjo za državljanski papir, niti jim ni treba znati, katerega dne in s kakim parnikom so prišli, ako le morejo dokazati, da so prišli pred onim dnem. Ker vse naturalizacijsko postopanje stane navadno $20, namreč $5 za Certificate of Arrival, $5 za "prvi papir" in $10 za drugi papir, si oni, ki so prišli pred l. 1906, prištedijo $5.

Prišel je pod drugim imenom

VPRAŠANJE: Prišel sem v Združene države l. 1912 s pasportom svojega bratranca. Storil sem to radi vojaščine. Znam za dan prihoda, za ime parnika in seveda za ime, pod katerim sem prišel. Pred dvema mesecema sem prosil za prvi papir in rekli so mi, da moram poprej vložiti prošnjo za registracijo. Ker pristojbina za to je $20, je to malo preveč za mene, ko potem moram še plačati za prvi papir. Ali ni pomoči?

ODGOVOR: Na srečo so pred kratkim spremenili pravila v tem pogledu. Oni inozemci, ki so prišli pod drugim imenom pred dnem 22. maja 1918 (ko je stopil v veljavo zakon o pasportih), ne bodo več prisiljeni prositi za registracijo in jih ni treba skrbeti, ako so prišli pod drugim imenom, razen ako so tako prišli z namenom, da kršijo ameriške zakone. Večinoma pa so ljudje prišli pod tujim imenom radi vzrokov, ki nimajo nič opravljati z ameriškimi zakoni. Kdor pa je prišel po 22. juniju 1918 (ali pred 3. junijem 1921), mora prositi za registracijo, ako je prišel pod drugim imenom.

Sorodniki kot priče pri naturalizaciji

VPRAŠANJE: Ali sme mož biti priča ob naturalizaciji žene? Kaj pa brat, sestra, stric itd.?

ODGOVOR: Bolje je imeti za priče ljudi, ki niso v sorodstvu. V nekaterih naturalizacijskih okrajih ne pripuščajo sorodnikov za priče, v drugih pa da. Ako Vam je težko najti prič, ki niso sorodniki, vprašajte tam, kjer ste vložili prošnjo, da-li smete pripeljati sorodnika kot pričo.

Državljanstvo in starostne pokojnine

VPRAŠANJE: Prišel sem v Združene države l. 1910. Vzel sem si prvi papir l. 1916, ali nikdar nisem prosil za drugi papir. Seveda znam, da prvi papir več ne velja. Sedaj mi je 70 let in rad bi prosil za starostno pokojnino (old age pension). Ali si moram priskrbeti prvi papir in potem čakati dve leti, da dobim drugi papir? Ali je pa kaka krajša pot?

ODGOVOR: Ne glede na to, koliko let je kdo tukaj, mora dobiti prvi papir in potem čakati vsaj dve leti za naturalizacijo.

FLIS

Kongres pred bitko o socialnem zavarovanju

Namen načrta je, da prisili države na zavarovanje delavcev proti brezposelnosti. Dobre in slabe strani osnutka

Washington. — Zakonski načrt za brezposelnostno zavarovanje, ki ga je v senatni zbornici predložil senator Wagner iz New Yorka in v spodnji zbornici kongresnik Lewis iz Marylanda, je po mišljenju avtorjev, med katerimi je tudi delavska tajnica Frances Perkins, najboljši način za razmeroma naglo uvedbo te socialne zakonodaje v Ameriki.

Čarobna nitka, ki naj prinese to prepotrebno zavarovanje, je zvezni davek na mezdna izplačila podjetnikov in povrnitev tega davka državam oziroma podjetnikom v enaki vsoti kolikor prispevajo v sklad za zavarovanje. Če kongres sprejme ta zakon, za kar je upanje, ker ima baje tudi podporo administracije, bi bila na škodi vsaka država brez tega zavarovanja in na dobičku vsaka država z zavarovanjem.

Ta čarobna nit — zvezni davek, katero točko si je umislili kongresnik Lewis — daje podjetnikom posameznih držav na izbiro: plačevanje davka zvezni vladi ali pa v sklad za zavarovanje brezposelnih. Mnenje avtorjev je, da bodo podjetniki oziroma države raje sprejele brezposelnostni zakon kakor pa plačevale davek zvezni vladi.

Druga dobra stran tega načrta je, da ima minimalne določbe za vse države. Osnutek zabranjuje zavarovanje po privatnih insurance kompanijah; določa ne manj ko $7 tedenske podpore ne manj ko deset tednov na leto, državno upravo fondov potom državnim skladov za industrije skupno ali posamezno ali pa potom rezervnih skladov teh grup oziroma podjetij pod privatno upravo in državno kontrolo. Nadalje določa zavarovanje delavcev pri vseh podjetjih, ki uposlujejo pet ali več oseb — izvzeti so farmarji in služinčad.

Katera država se ne drži teh minimalnih predpisov, ni deležna povrnitve vplačanega davka.

Povsem na mestu je kritika, da so ti minimalni predpisi prenizki tudi za začetek. Delavec (ali delavka), ki bi delal na primer deset tednov in en dan na leto, bi ne bil deležen nobene podpore; tisti, ki bi kvalificiral za podporo, bi dobil le $7 na teden skozi deset tednov ali skupaj $70 na leto. Državni zakoni bi seveda bili lahko bolj liberalni, česar pa ni pričakovati, ker se bo gotovo vsaka država ravnala po federalnem zakonu. Vsled tega bi ta moral biti liberalnejši in določati vsaj 26 zavarovalnih tednov na leto in polovico višjo zavarovalnino.

Senator Wagner je rekel, da osnutek daje državam dovolj časa, da sprejmejo zakonodajo predno bi stopil v veljavo zvezni zakon. V mislih je najbrž imel prihodnje leto, ko bo redno zasedanje legislatur v nad 40 državah.

Vprašanje, na kakšen način naj države financirajo to zavarovanje, je prepuščeno njim samim. Wagner je rekel, da se lahko izrečejo za prispevanje zgolj podjetnikov v zavarovalni sklad, države in delodajalcev ali pa vseh treh strank, to je tudi delavcev.

Glavno vprašanje je sedaj sprejetje zakona po kongresu, kjer se bo vršil glavni boj. S strani burbonskih podjetniških organizacij in reakcionarjev lahko pričakujemo velik bavkav s socializmom, komunizmom in neamerikanizmom. Te in druge strahove je slišala dežela že vselej, kadar je bilo na dnevnem redu vprašanje izboljšanja delavskega položaja.

Ena stvar je gotova: če se bo ameriško delavstvo zavzelo, bo dobilo brezposelnostno zavarovanje, drugače ne. Na Krožniku mu ga ne bo nikdo prinesel, najmanj pa Morganova, Mellonova, Fordova in Rockefellerjeva Amerika.

Ker bodo podjetniki bombardirali kongresnike in senatorje, naj pobijajo in glasujejo proti zakonskemu načrtu, mora tudi delavstvo takoj stopiti v akcijo za sprejetje in izboljšanje predloga.

KONVENCIJA UMW POKAZALA KONSERVATIVNOST UNIJE

(Nadaljevanje s 1. strani.)

in pogodb, ki določajo denarno kazen za rudarje, če gredo na "neavtorizirano stavko". In Lewis nima navade, da bi avtoriziral kakšno stavko. Za rudarje, ki so podvrženi raznim šikanam in večnemu zavlačevanju pri reševanju sporov, je to vitalno vprašanje.

Nič manj važno ni vprašanje "provizoričnih distriktov". Lewis in njegov kimovski glavni odbor disciplinira distriktne voditelje in jih drži na vajetih enostavno radi moči, da jih lahko odstavi poljubno, proklamira "provizorično vlado" in nastavi svoje ljudi. To bo lahko delal tudi v bodoče, ker je bila mašina dovolj dobro organizirana in opozicija prešibka.

Od vseh "socialističnih" resolucij je prodrla le resolucija za ustanovitev delavske stranke pod okriljem Ameriške delavske federacije. Najbrž bi se lahko zgodilo tudi s to resolucijo slično kakor z ostalimi, če bi bil Lewis hotel. Ker bo on vodil delegacijo na prihodnji konvenciji ADF, ve, da ni nobene nevarnosti, da bi bila resolucija sprejeta, vsaj ne po zaslugi rudarske delegacije.

S to konvencijo je UMW stopila med najkonservativnejše unije. Pokazala je tendence, ki ne vodijo do novega, razredno zavednega in bojevitega unionizma med rudarji, ampak mussolinskega, ki je po načelih podoben kompanijskemu unionizmu.

Opozicija je bila šibka. Štela je le okrog 25 socialistično orientiranih delegatov. Da je bila šibka, so temu vzrok dualna gibanja, ki so se zadnje čase razvila med naprednejšimi in bolj rebenimi rudarji. Konvencija je pokazala, da je mesto vsega naprednega elementa v UMW, kjer se je treba boriti proti reakcionarnim tendencam in napraviti iz nje demokratično in napredno rudarsko unijo. Vsaka druga taktika je zmotna.

—Federated Pictures

Šotorne šole pri Los Angelesu v Californiji, ki so postavljene iz bojazni pred nadaljnjim potresom. Vse šole iz opeke bodo podrli in zgradili nova poslopja, ki bodo varna pred potresi.

Louis Adamič:

SMEH V DŽUNGLI

AVTOBIOGRAFIJA AMERIŠKEGA PRISELJENCA

Poslovenil Stanko Leben

Leta 1926. sem začel pisati vrsto člankov o Los Angelesu za Haldeman-Juliusova izdajanja. Leta 1928. je sprejel Mencken mojo prvo zgodbo v "Mercury". Pisal mi je, naj mu še kaj pošljem. In res sem se odzval. Sprejel je še tri ali štiri članke in zgodbe ter jih objavil kar po vrsti.

Domačim v Slovenijo sem le na kratko poročal, da sem zdrav in zadovoljen. V pismu bi jim ne bil mogel povedati o Ameriki skoro ničesar.

PETI DEL

OBRAZI IZ KALIFORNIJE

ENAINDVAJSETO POGLAVJE

Človek z dušo

I

Kmalu po mojem prihodu v San Pedro sem nekoč opazil slabo oblečenega moža srednjih let, ki je s psetom mešane pasme hodil mimo mojega bivališča proti evkaliptovemu gaju, ki je stal za lučaj navzgor ob cesti. Sčasoma sva se spoznala po videzu ter začela izmenjavati običajne pozdrave in opazke o vremenu. Mož je bil očividno tujec, morda Slovan.

Nekega dne sem ga slišal, kako je klical psa, ki mu je bilo, kakor je vse kazalo, ime Kompleks; in ko sem mimogrede pripomnil, da je to ime nenavadno, se je široko zasmejal in mi pojasnil, da ta pes ni navaden pes; da ima kompleks. Povedal mi je, da ga je pred nekaj meseci dobil od prijatelja, ki je stanoval v eni izmed barak v evkaliptovem gaju; kmalu pa je odkril, da je deblo nekega gumijevega evkalipta v bližini koče po vsem videzu edina stvar na svetu, ob katero . . .

"Seveda, sir, to je nekoliko kočljiva stvar," mi je rekel. Trikrat na dan je moral voditi psa v gaj, drugače bi mu uboga žival poginila. Psihoanalitičen problem brez dvoma, le da se ta znanost doslej še ni lotila pasje psihologije. Oba sva se zasmejala, kakor bi bil primer tega bednega pseta najsmešnejša stvar na svetu. Potem sva izmenjala nekaj osebnih vprašanj in v medsebojno presenečenje zvedela, da sva oba Slovenca s Kranjskega doma. Mož je bil v Amerik že več ko pet in dvajset let; govoril je dobro angleški in videti je bilo, da je zelo (a neredno) načitan; tudi drugače je napravil name vtis dokaj nenavadnega Bohunka.

Kmalu je začel Lenard Podgornik — tako je bilo možu ime — zahajati v moj bungalov dvakrat ali trikrat na teden na večerni pogovor ali na partijo šaha; včasih si je izposodil knjigo ali pa sva ga skupaj popila kozarček ali dva. Ko sem dobil delo na pilotski postaji, me je začel obiskovati tam ter mi pomagal "ubijati čas". Spoprijateljila sva se nekako neprisiljeno in neobvezno. On je bil videti vesel, da ima nekoka, s komer se more pogovoriti, jaz pa sem imel v njem zabavnega, zanimivega tovariša, lenuha po poklicu, ki je, kakor sem po malem zvedel, vse svoje življenje trdo delal in slednjič spoznal nespametnost dela; radoznal, toda nekoliko zmeden tuhtač, na kakršne naletite na najneverjetnejših krajih Amerike; čudna mešanica potepuha in gentlemana.

II

V Združene države je prišel z devetnajstimi leti. Prvih pet let je delal po premogovnikih in po železolivarnah v Pennsylvaniji. Ob koncu teh petih let si je prihranil dvanajst sto dolarjev. Neki njegov prijatelj gostilničar ga je silil, naj vloži nekaj denarja v njegovo podjetje, toda ko je še premišljal, ali bi pogodbo sprejel ali ne, je banka propadla in izgubil je vse svoje prihranke. "Zelo verjetno bi bil to vsoto vsekakor izgubil", mi je pozneje pripovedoval Podgornik, "le da najbrže ne na tako čist način." Toda v oniih mlajših letih še ni bil taka filozofska glava; in tako je nekega večera, ko se je vračal z dela, pobral na cesti opeko, odšel z njo k banki in jo zalučal v veliko okno, na katerem je bilo z zlatimi črkami napisano ime nesrečnega zavoda. Ob žvenketu razbitega stekla mu je odleglo; mimoidoči pa so bili prepričani, da je poblaznel; zgrabili so ga in poklicali stražnika.

V svoji polomljeni angleščini je Podgornik skušal opravičevati svoje dejanje, toda sodnik, ki ga je zasliševal, je bil gluh za izgubo njegovih petletnih prihrankov in ga je poslal za šest mesecev v ječo. Prav za prav mu je sodnik izkazal uslugo, ker je razen kratkih stavk in bežnih bolezni bil to prvi Podgornikov odpočitek v Ameriki. Poleg tega se je v zaporu seznanil z nekim Bohunkom, z mladim češkim poetom po imenu Jan Novak, človekom villonovskega značaja, ki je o sebi trdil, da ima doktorat praške univerze, da je kot politični osumljenec izgnan iz Avstrije in da ga poleg tega išče policija Pariza, Dunaja, Clevelanda, San Francisca in Rena. Sedaj je sedel v ječi, ker je ukradel nekaj knjig iz neke knjigarne v Pittsburgu; izpustili so ga približno istočasno s Podgornikom.

Spoprijateljila sta se, in ko je Podgornik omenil, da se bo najbrže skušal vrniti na delo, ga je poet potepuh živo svaril pred tako blaznostjo. Čemu ne bi šel z njim? Hotel je na Zapad.

Tako sta postala tovariša, blodila po Zapadu in zdaj pa zdaj prijela za delo na polju, služila kot natakarja ali se vdinjala pri gradbenih delih; časih je iznajdljivi poet našel celo kako delo, ki ga je za nekaj časa spravilo na široko pot lagodnega življenja.

Neke noči je prišlo do prepira v gostilni nekega rudarskega mesta v Montani in krogla, ki je bila drugemu namenjena, je zadela v prsi Novaka. Ko je umiral, je zamomljal nekaj latinskih besed, ki jih Podgornik s svojima dvema gimnazijskima razredoma ni razumel.

Podgornik je pokopal tovariša in se klatil dalje; toda kmalu je spoznal, da potepanje brez družbe ni po njegovem okusu, nobenega upanja pa ni bilo, da bi namesto Novaka našel drugega tovariša. Odšel je v sončno Kalifornijo in v Los Angelesu je zvedel, da gradi Zvezna vlada valolom v pristanišču San Pedro. Napotil se je v pristanišče in našel delo pri stavbi; valil je kamenje z vozičkov v Pacifik. Čeprav je bil tedanji San Pedro za šestino manjši od sedanjega, je bil vendarle živahno mesto, v katerem je Front Street predstavljala trdno sklenjeno vrsto gostiln in kjer je bil Happy Hollow posvečen neprikritemu grehu. Podgornik sicer ni bil asket, toda za zabave in kratkočasja te vrste ni bil nikdar posebno vnet. Pogrešal je Jana Novaka in njegovih novih, visokoletečih pogovorov. Med ljudmi, s katerimi je prišel v dotik, ni našel nikogar, ki bi mu bil mogel nadomestiti poeta. Poznal je nekaj Dalmatincev, toda z nobenim ni mogel navezati tesnejšega prijateljstva. Italijani, skandinavski "topoglavci" in rojeni Američani zanj niso prihajali v poštev.

(Dalje prihodnjič.)

MARKOVA VOŽNJA

Tone Čufar

Markova bajta je slonela na strmem robu nad razrito grapo. V njenih zaduhlih prostorih je čepelo več otrok. Marko je pa stal pred bajto in prisluškoval hrumenju potoka pod sabo. Bil je dolg, mršav možak z veliko, brezmesno glavo. Povešal jo je na prsa in zamišljeno gledal v tla.

Iz grenkobne zamaknjenosti ga je zmotila žena. Skoro nebogljeno majhna in v hrbtu malce upognjena je privlekla izza bajte butaro dračja in se ustavila.

— Kaj gruntaš? je vprašala moža.

Marko se je ozrl proti njej in skomignil z rameni.

Žena je vzdihnila in zagodrnjala:

— Torej še sam ne veš. Žalostno. Nikar samo ne premišljuj, to nas ne reši. Pojdi v trg in poglej za delom. Kar najdeš, je bolje ko nič.

— Vsak dan hodim, pa vselej zaman, jo je mirno, a trpko zavrnil.

— Nekaj pa le naredi, ga je vzpodbujala. Takole križemrok ne bo ničesar. Otroci so lačni, da mednje nič več ne upam. Strgani smo tudi vsi. In zima je. Če pojde tako naprej kakor gre zdaj, bomo kar pod snegom poginili. Le stopi kam in kaj prinesi.

— Dela ne najdem, to je kar pribito. Še tiste, ki so do zdaj delali, postavljajo na cesto. Mislim, da ti ni treba na dolgo dopovedati.

— Res, vse to vem, živeti pa le moramo!

— Kako, kako, Neža? To mi povej! — — — Na drva mislim, da bi jih peljal v trg. Hamernik jih menda spet kupuje. Kar da zanje, nas odreši.

— Pri njem je še dolg.

— Vem to. Saj grem nerad predenj. Ampak nič ne pomaga. Drva trohne, mi pa stradamo.

— Res je tako. Pa zaprezi.

Marko jo je veselo pogledal, ker mu je dobro delo, da je potrdila njegovo rešilno misel.

•

Minule so štiri ure.

Po široki cesti je suh vol obotavljaje vlekel z drvmi naložen voz. Marko je stopal zraven njega, priganjal vola in pazil, da je vozil pri kraju ceste. Vol se mu je vse bolj in bolj upiral. Počasi je pa le privozil do lepe hiše s trgovino in gostilno.

Marko je zavil z volom h kraju, da ni bil nikomur v napotje. Šibo, s katero ga je poganjal, je vrgel na voz, si opahal staro in že zelo slabo obleko in odšel v trgovino. Tu je precej časa potrpežljivo čakal in bojazljivo ogledoval pestre ter bogate zaloge najrazličnejšega blaga po predalih in policah.

Ko ga je mlada, od moke zaprašena prodajalka povprašala, kaj želi, ji je povedal, da prav za prav sam prodaja. Ni ji povedal, kaj, le za gospoda je povprašal. Zvedel je, da ima gospod razgovore z nekimi trgovskimi potniki, a mora kmalu priti.

Marko je čakal.

Med čakanjem je parkrat pogledal k lačnemu volu. Potem je dočakal, da so se skozi stranska vrata trgovine prikazali trije lepo oblečeni gospodje in v glasnem pomenku odšli na prag. Dva sta bila mnogo mlajša in zgovornejša od tretjega, ki ga je Marko neprestano gledal. Pazil je na vsak njegov gib in postal kar vznemirjen, ko je segal mlajšima v roke, ki sta takoj nato že odhajala. Starejši gospod je pa ostal na pragu.

— Zdaj lahko govorite z gospodom, ga je opomnila prodajalka.

Marko je prikimal in se podvizal na prag.

— Dober dan, gospod Hamernik, je pozdravil in zmotil okroglega, tolstega moža, ki je prav tedaj obvisel s pogledom na Markovem volu.

— Tale je pa vaš, ne? je dejal trgovec in se lokavo zazrl vanj z drobnimi očmi. Kam s temi drvmi?

— Vam sem jih pripeljal.

— Meni? Lepo, lepo. Zdaj spet kupujem. Gotovo ste slišali. Dobro, dobro. Kar zložite. Pa vam bom spet lahko nekaj dinarčkov odpisal od dolga. Dobro, da se spomnite. Zdaj vas že dolgo ni bilo k nam. Mislil sem že na terjatev. Časi so nerodni, zato težko čakam. Mene tudi povsod terjajo in prijemljejo. No, kar na dvorišče zapeljite.

— Nisem mislil tako, je bolj zajecljal kakor spregovoril.

— Kako pa?

— Prodal bi rad, se je ojunačil. Denarja potrebujem. Zaslužka ni, zima je, doma so otroci, saj razumete, gospod Hamernik.

— Vem, da je nerodno. Kako pa mi dolg povrnete? Kar tako tudi ne more viseti. Kako pa je z vašo hišo? Ali ni na njej še nič dolga?

— Pa me vendar ne mislite pognati iz bajte? se je ustrašil Marko. Dolga ni na nji. Pa saj je majhna, s tisto njivo vred je komaj za dobro kozo. Za voliča in kravo moram vse drugje preskrbeti. Trdo zaslužim vso mrvo.

Hamernik se je tolažilno nasmehnil:

— Nič hudega ne mislim. Povprašam pa menda lahko. Za te drva narediva napol. Nekaj pojde na dolg, nekaj vam pa izplačam, da me ne krstite za trdega oderuha. O, ne mislite, da ne vem, kaj je stiska. Ali vam je prav?

Marko je prikimal.

— Kar na dvorišče zapeljite. Plačali vam bodo v trgovini. Pa nase ne pozabite. Dobro vino imamo in tudi kaj za pod zobe je v hiši.

Gospod je s smehljajem odšel v trgovino.

Marko je pa vzel šibo in pognal vola okoli hiše.

•

Marko se je zasedel v gostilni v pozni popoldan. Govoril je z znanci, pokušal pijačo in potem, ko jo je že nekaj več okusil, tudi sam dajal zanjo. Napol posrečena kupčija mu je dala nekaj veselja, nekaj mu ga je prililo vino, še več pa tovariši. Pozabil je na zatohlo bajto, drobno ženo in lačne otroke.

Marko je dajal za pijačo!

Imel je denar in je bil spet fant od fare.

Šele v mraku se je spomnil na voliča.

V temi ga je pa že poganjal domov, a doma se je bal.

Zato je kmalu dovolil voliču počivanje, kjer si ga je izbral.

Na samotni poti je mislil Marko drugače kakor v gostilni.

Kesal se je.

Toda kesanje je bilo prepozno.

—Zis.

Torpedi iz zraka

Novo orožje: torpedna letala v pomorski vojni

V zadnjih letih se oborožujejo mnoge velike države z novim orožjem, ki utegne postati vojnim brodom zelo nevarno. S torpednimi letali.

Prav za prav ne gre za kakšno posebno vrsto letal, temveč običajno za aparate na kolesih, ki se ne razlikujejo dosti od bombnih letal. Bistvena razlika je doslej večinoma v tem, da nosijo bombna letala s seboj po več težkih bomb, torpedna letala pa pod svojim trupom en sam, 700 do 900 kg težak torpedo. Zdi se pa, da bodo posebne zahteve, ki so zvezane z delovanjem teh letal, ustvarile poseben tip napadalnega aparata. To zahteva predvsem posebna taktika, s katero se morajo približati svojim žrtvam, da jih uničijo.

Torpedna letala se dvignejo z obalnih letališč, običajno pa z matičnih ladij za letala. Njih taktika je ta, da se kakšnih 8 km od ladje, ki naj jo napadejo, z veliko brzino spustijo skoraj do površine morja, namreč 8 do 10 m nad njo, se usmerijo naravnost proti ladji in spuste nekoliko sto metrov od nje na očesno mero vanjo svoj torpedo. Višje nad morjem ga ne morejo izstreliti, ker bi se lahko poškodoval, bližje morski površini pa bi se utegnilo letalo samo pokvariti ob vodnem stebru, ki ga dvigne v morje spuščeni torpedo.

Na samo oko, brez merilnih instrumentov, je na pogled sicer težko zadeti plovečo ladjo, a pomisliti je treba, da predstavlja njena 180 in več metrov dolga stran na takšno bližino zelo dober cilj. Ladja sama pa skoraj nima prave obrambe proti nevarnemu napadalcu. Preden ga zapazi, je prišel s svojo veliko brzino 300 km na uro že v njeno bližino, kratki topovski ogenj ga bo le izjemoma zadel, proti protivnemu napadu z lovskimi letali se torpedník lahko brani s tem, da se da spremljati po skupini lastnih lovskih letal. Ladji ne ostane skoraj drugo, nego da poskusi v zadnjem trenutku okreniti proti napadalcu—ožjo stran, ki proži dosti manjši cilj, ali da v vsej naglici zmanjša oziroma poveča svojo brzino, tako da zleti na očesno mero spuščeni torpedo mimo nje. A največjo nevarnost za napadalca pa predstavljajo do 30 m visoki vodni stebri, ki jih dvigajo izstrelki ladijskih topov, zato se bo ladja skušala braniti tudi s tem, da se obda v primarni razdalji z zaporo takšnih vodnih stebrov, ki predstavljajo vsak zase za kakšnih 10 sekund največjo nevarnost za napadalca. Če zapelje letalo v takšen vodni steber, je gotovo po njem.

Od napadov s torpednimi letali si obetajo največji uspeh zaradi tega, ker ogražajo s svojimi izstrelki najbolj občutljive in nezaščitne dele ladij pod vodo, dočim zadevajo bombe, če sploh zadenejo, dobro zavarovane dele. Vsekakor bodo imela brodovja v tem novem orožju zelo nevarnega sovražnika.

Recept

"Vaš mož potrebuje samo miru, popolnega miru. Zato sem zapisal uspavalne praške."

"Hvala lepa, gospod doktor! In kdaj naj jih vzame?"

"On sploh ne — praški so za vas."

•

V kinu

"Ne razumeva, zakaj ste se prej, ko je bila tema, stisnili k meni!" reče ogorčeno ne več baš mladostna gospodična.

"Če naj bom odkrit," odgovori njen sosed, "zdaj pri luči tudi jaz ne razumem!"

Otroška

"Kdo mi zna povedati, od [illegible] pride rosa?"

Ves razred molči. Nap[illegible] vzdigne roko Jernačev M[illegible]

"Jaz vem, gospod učitelj. [illegible]lja se tako hitro vrti, da se [illegible]ti."

•

Dobro ga je švrknil

Pri neki razpravi pred [illegible]škim sodiščem je prišel pri[illegible] tudi neki delavec. Odvetnik [illegible]žene stranke je pričo oholo v[illegible]šal:

"Ali ste že bili v zaporu?"

Priča je prikimala. Tedaj je odvetnik samozavestno o[illegible] k sodniku:

"Nu, zdaj sami vidite, na [illegible]šne priče se naslanja naspr[illegible] stranka."

Ko je bilo zasliševanje k[illegible]no, se obrne še predsednik pričo z vprašanjem:

"Zakaj ste bili v zaporu?"

Mirno odgovori priča:

"Po poklicu sem sobni ple[illegible] in tako so me poklicali, da [illegible] pleskam celico, kjer je sedel [illegible] ki odvetnik, ker je osleparil [illegible]jega klienta."

OJAČA ŽIVCE, POMAGA BOLJŠE ZDRAVJE

NUGA-TONE ojačuje živce, izboljša [illegible] jedil, stimulira k normalnemu delovanju [illegible]bavne organe, zagotovlja mirno spanje [illegible] boljša zdravje.

NUGA-TONE se uporablja zadnjih [illegible] skoni ta leta se je izkazal za velike [illegible] oslabelim in bolehnim moškim in ž[illegible] Ne pozabite poskusiti NUGA-TONE. [illegible] se v vseh lekarnah. Pazite, da dobi[illegible] NUGA-TONE, ker druga zdravila ne [illegible] so tega uspeha.

Dr. Weeks, Successor to

HAYES DENTAL OFFICE

Hrs.—8:30 A. M. to 8:30 P. M.

Tel. Harrison 0731

Consistently Low Prices

3268 STATE ST.

Opposite Davis Store, 2d Floor

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta [illegible] šteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane $6.00 za eno leto [illegible]nino. Ker pa člani že plačajo pri asesmentu $1.20 za tednik, se jim [illegible] šteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag [illegible] S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki dru[illegible] kdo, ki bi rad čital list vsak dan. Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado	**$6.00**	**Za Cicero in Chicago je**	[illegible]
1 tednik in	**4.80**	**1 tednik in**	[illegible]
2 tednika in	**3.60**	**2 tednika in**	[illegible]
3 tednike in	**2.40**	**3 tednike in**	[illegible]
4 tednike in	**1.20**	**4 tednike in**	[illegible]
5 tednikov in	**nič**	**5 tednikov in**	[illegible]
		Za Evropo je	**$9.00**

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali [illegible] Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član [illegible] ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam zvoj list tednik, [illegible] moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na [illegible] Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati [illegible] vsoto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo [illegible] datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto $.....

1) Ime.....Čl. društva st.....

Naslov .....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov [illegible] družine:

2).....Čl. društva st.....

3).....Čl. društva st.....

4).....Čl. društva st.....

5).....Čl. društva st.....

Mesto .....Država .....

Nov naročnik.....Star naročnik.....

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča de[illegible]

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, [illegible] knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvat[illegible] slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in d[illegible]

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANE S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Cene smerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

Telefon Rockwell 4904

Chicago, Ill.

Tam se dobe na šolje tudi vsa ustavna pojasnila